

ALIMENTY

- EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ ALIMENTACYJNYCH
- PLAN PODZIAŁU

APLIKANT KOMORNICZY

Odbycie aplikacji komorniczej jest jednym z wymogów, które muszą zostać spełnione przez kandydata na stanowisko komornika sądowego (→ KOMORNIK SĄDOWY). Wymagania tego nie muszą spełniać ci kandydaci, którzy uzyskali tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych; po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych przez okres co najmniej 4 lat, w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o powołanie na stanowisko komornika, byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę na stanowiskach związanych ze stosowaniem lub tworzeniem prawa; zajmowali stanowisko sędziego lub prokuratora; zajmowali stanowisko asesora sądowego przez okres co najmniej 2 lat; zajmowali stanowisko referendarza sądowego przez okres co najmniej 2 lat; wykonywali zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza przez okres co najmniej 2 lat; zajmowali stanowisko radcy Prokuraturii Generalnej RP przez okres co najmniej 2 lat. Nie jest również niezbędne odbycie aplikacji komorniczej w przypadku osób, które ukończyły aplikację sędziowską, prokuratorską, adwokacką, radcowską lub notarialną i zdały egzamin sędziowski, prokuratorski, adwokacki, radcowski lub notarialny, oraz osób, które były zatrudnione na stanowisku referendarza sądowego. Podobnie wymóg ten nie dotyczy osób: 1) które w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego przez okres co najmniej 3 lat wykonywały obowiązki aplikanta sądowe-

go i aplikanta prokuratorskiego lub były zatrudnione na stanowisku asystenta prokuratora, starszego asystenta prokuratora, asystenta sędziego, starszego asystenta sędziego lub były zatrudnione w Sądzie Najwyższym, Naczelny Sądzie Administracyjnym, Trybunale Konstytucyjnym lub międzynarodowym organie sądowym, w szczególności Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub Europejskim Trybunale Praw Człowieka, i wykonywały zadania odpowiadające czynnościom asystenta sędziego; 2) które po ukończeniu wyższych studiów prawniczych przez okres co najmniej 3 lat, w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego, wykonywały, na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego w kancelarii adwokackiej, zespole adwokackim, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej lub komandytowo-akcyjnej, o której mowa w art. 4a ust. 1 ustawy z 26.5.1982 r. – Prawo o adwokaturze, lub kancelarii radcy prawnego, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej lub komandytowo-akcyjnej, o której mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z 6.7.1982 r. o radcach prawnych; 3) które po ukończeniu wyższych studiów prawniczych przez okres co najmniej 3 lat, w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego, wykonywały, na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej; 4) które w terminie 5 lat od odbycia asesury komorniczej nie złożyły wniosku o powołanie na stanowisko komornika.

Powyższe regulacje w sposób jednoznaczny wskazują, że celem aplikacji komorniczej jest przygotowanie do wykonywania zawodu komornika dzięki obserwacji czynności wykonywanych przez komornika oraz samodzielnemu realizowaniu niektórych działań.

Nabór na aplikację komorniczą ma charakter konkursowy, a zasady jego przeprowadzenia bardzo szczegółowo określają art. 65–87 KomSądU. Aplikantem może zostać ten, kto posiada obywatelstwo polskie, ma pełną zdolność do czynności prawnych, jest nieskazitelnego charakteru, nie był karany za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, nie jest podejrzany o przestępstwo ścigane z oskarżeniem publicznego lub przestępstwo skarbowe, ukończył wyższe studia prawnicze w RP i uzyskał tytuł magistra prawa lub zagraniczne studia prawnicze uznane w RP, a ponadto uzyskał pozytywny wynik egzaminu wstępnego z liczbą punktów kwalifikującą kandydata do przyjęcia na aplikację w ramach określonego limitu przyjęć. Wpis na listę aplikantów komorniczych następuje na wniosek kandydata, na podstawie uchwały rady izby komorniczej właściwej ze względu na miejsce złożenia zgłoszenia. W uchwale o wpisie na listę aplikantów komorniczych rada izby komorniczej jest obowiązana wskazać komornika, w którego kancelarii aplikant jest albo zostanie zatrudniony. Zastrzec należy, że wniosek o wpis na listę aplikantów komorniczych może zostać złożony w ciągu

2 lat od dnia doręczenia uchwały o wyniku egzaminu wstępnego. Do wniosku kandydat załącza informację o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego opatrzoną datą nie wcześniejszą niż miesiąc przed dniem złożenia wniosku oraz oświadczenie, że nie jest przeciwko niemu prowadzone postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe. Kandydatowi spełniającemu warunki określone w art. 88 KomSądU nie można odmówić wpisu na listę aplikantów komorniczych.

Decyzję o wpisie na listę aplikantów rada izby komorniczej podejmuje w formie uchwały w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku o wpis. Kandydat może wnieść od uchwały odwołanie do Krajowej Rady Komorniczej, zaś od ostatecznej uchwały o odmowie wpisu na listę aplikantów komorniczych – skargę do sądu administracyjnego. Wpis na listę aplikantów komorniczych uważa się za dokonany, jeżeli Minister Sprawiedliwości nie wyrazi sprzeciwu od wpisu w terminie 30 dni od dnia doręczenia mu uchwały o wpisie.

Aplikacja komornicza rozpoczyna się 1 stycznia każdego roku, trwa 2 lata i polega na zaznajomieniu aplikanta z całokształtem pracy komornika, przygotowaniu do należytego i samodzielnego wykonywania zawodu komornika oraz przyswojeniu zasad etyki zawodowej. Aplikację organizuje i prowadzi rada właściwej izby komorniczej na podstawie ramowego programu aplikacji ustalonego przez Krajową Radę Komorniczą w porozumieniu z Dyrektorem Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, zatwierdzonego przez Ministra Sprawiedliwości. Koszty szkolenia aplikantów są pokrywane z opłat rocznych wnoszonych przez aplikantów do właściwej izby komorniczej.

W trakcie aplikacji, z uwagi na konieczność należytego przygotowania się do wykonywania zawodu, aplikant musi pozostawać w zatrudnieniu przez komornika. Zgodnie z art. 98 ust. 1 KomSądU w ramach praktycznego przygotowania do wykonywania zawodu komornika aplikant może w szczególności: 1) dokonywać analizy akt sprawy we wskazanym przez komornika zakresie; 2) kontrolować stan spraw zawieszonych lub oczekujących na podjęcie czynności przez komornika; 3) kontrolować stan spraw, w których komornik jest obowiązany prowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika; 4) sporządzać projekty odpowiedzi na pisma w toku postępowania; 5) sporządzać projekty uzasadnienia zaskarżonej czynności; 6) sporządzać projekty zarządzeń, postanowień lub ich uzasadnień oraz zaświadczeń; 7) w obecności i za zgodą komornika asystować w czynnościach egzekucyjnych przeprowadzanych poza siedzibą kancelarii; 8) pełnić obowiązki protokolanta lub utrzymywać przebieg czynności za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk. Ponadto komornik może upoważnić aplikanta do doręczania korespondencji bezpośrednio adresatowi, wraz z prawem legitymowania w celu ustalenia tożsamości adresata.

Dodatkowo, aplikant, po upływie roku od dnia rozpoczęcia aplikacji, może zostać upoważniony przez komornika do: 1) wzywania do uzupełnienia braków formalnych wniosków o wszczęcie egzekucji i innych pism składanych w toku postępowania; 2) wzywania do uiszczenia opłat stałych; 3) wzywania do

uiszczenia zaliczek na pokrycie wydatków; 4) zwracania się do osób i instytucji o nadesłanie informacji lub dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia postępowania; 5) ustalania, czy dłużnik faktycznie zamieszkuje lub prowadzi działalność pod wskazanym adresem albo czy we wskazanym miejscu znajduje się majątek dłużnika, przy czym czynności te nie mogą się wiązać z zastosowaniem środków przymusu oraz działaniami, o których mowa w art. 814 § 1 KPC.

Czynności dokonywane przez aplikanta powinny pozostawać pod kontrolą komornika, w którego interesie są podejmowane. Komornik w każdym stanie sprawy ma zatem obowiązek badania prawidłowości czynności podjętych przez aplikanta w ramach upoważnienia, a w przypadku stwierdzenia uchybień, podjęcia niezbędnych czynności – w zakresie przewidzianym przepisami prawa – mających na celu uchylenie lub zmianę wadliwie dokonanych czynności.

Przepisy KomSądU szczegółowo określają przesłanki zawieszenia aplikanta w czynnościach (art. 99), wygaśnięcia z mocy prawa wpisu na listę aplikantów komorniczych (art. 100), skreślenia z listy aplikantów komorniczych (art. 101) i rezygnacji aplikanta z odbywania aplikacji (art. 102), a ponadto wydalenia z aplikacji (art. 225–226). W typowym układzie wypadków jednakże dochodzi do zakończenia aplikacji i wydania zaświadczenia o jej odbyciu, które otwiera drogę do przystąpienia do egzaminu komorniczego.

Literatura:

K. Flaga-Gieruszyńska, Właściwość funkcyjna asesora i aplikanta komorniczego, [w:] *A. Marciniak* (red.), *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, Sopot 2018.

ARESZT

Areszt stanowi środek przymusu zarówno prawnoprocesowego, kiedy stosowany jest wobec świadka, który nie wykonuje swoich obowiązków (art. 276 § 2 KPC), jak i egzekucyjnego. W postępowaniu egzekucyjnym służy wymuszeniu wykonania obowiązków w postępowaniu o wyjawienie majątku (art. 916–917 KPC; → WYJAWIENIE MAJĄTKU), w toku egzekucji czynności niezastępowalnych (→ EGZEKUCJA CZYNNOŚCI NIEZASTĘPOWALNYCH) oraz w toku egzekucji zaniechania czynności (→ EGZEKUCJA ZANIECHANIA CZYNNOŚCI).

W egzekucji czynności niezastępowalnych oraz zaniechania czynności areszt stosowany jest pomocniczo. Zgodnie bowiem z art. 1053 KPC wymierzając grzywnę, sąd orzeka jednocześnie – na wypadek niezapłacenia – zamianę grzywny na areszt, licząc jeden dzień aresztu od 50 do 1500 zł grzywny. Ogólny czas trwania aresztu nie może w tej samej sprawie przekroczyć 6 miesięcy. Jeżeli dłużnikiem, do którego skierowane było wezwanie sądu, jest osoba prawna lub inna organizacja, środkiem przymusu podlega jej pracownik odpowiedzialny za niezastosowanie się do wezwania, a gdyby ustalenie takiego pracownika było

utrudnione, środkom przymusu podlegają osoby uprawnione do jej reprezentowania.

Z uwagi na to, że celem stosowania aresztu nie jest proste pozbawienie wolności osoby, która nie chce wykonać orzeczenia sądowego, lecz skłonienie woli tej osoby do dokonania czynności niezastępowalnej lub do zaniechania czynności, dłużnik podlega niezwłocznemu zwolnieniu z aresztu, jeżeli postępowanie egzekucyjne zostanie umorzone albo dłużnik na skutek aresztu zgłosi gotowość wykonania czynności. Dłużnikowi, który zgłosił gotowość wykonania czynności, sąd stosownie do okoliczności wyznaczy termin do jej wykonania. Gdyby zaś dłużnik po zwolnieniu zwlekał z wykonaniem czynności, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron zarządzi wykonanie aresztu do końca wyznaczonego poprzednio terminu, a jeżeli dłużnik zgłosił się ponownie do wykonania czynności, sąd może odmówić zwolnienia go z aresztu przed upływem oznaczonego czasu. Na postanowienie sądu co do wezwania dłużnika do wykonania czynności, zagrożenia grzywną i jej zamiany na areszt przysługuje zażalenie.

Areszt wykonywa się przez osadzenie dłużnika w pomieszczeniu na ten cel przeznaczonym, oddzielnie od osób pozbawionych wolności w trybie postępowania karnego i administracyjnego. Dłużnik powinien jednak podczas przebywania w areszcie być według możliwości zatrudniony zarobkowo w granicach jego zdolności. Z zarobku jego pokrywa się przede wszystkim koszty wykonania aresztu. Polecenie osadzenia dłużnika w areszcie sąd kieruje do komornika miejsca pobytu dłużnika. Jeżeli dłużnik nie przebywa w okręgu sądu, który wymierzył grzywnę z zamianą na areszt, sąd może zwrócić się o wykonanie aresztu do sądu rejonowego, w którego okręgu dłużnik przebywa. Wierzyciel obowiązany jest złożyć z góry komornikowi sumę potrzebną na sprowadzenie dłużnika do miejsca osadzenia i na wyżywienie go przez czas trwania przymusu; nie dotyczy to wypadku, gdy wierzyciel korzysta ze zwolnienia od kosztów sądowych.

Zarządzając wykonanie aresztu, sąd wydaje komornikowi nakaz na piśmie z odpowiednim uzasadnieniem. Wraz z przystąpieniem do wykonania nakazu komornik doręcza go dłużnikowi. Jednakże o wykonanie aresztu w stosunku do dłużnika będącego żołnierzem w czynnej służbie wojskowej, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie, albo funkcjonariuszem Policji, Służby Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego lub Straży Granicznej sąd zwraca się do dowódcy jednostki wojskowej albo odpowiednio do właściwego komendanta lub kierownika jednostki organizacyjnej Policji, Służby Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego lub Straży Granicznej, w której pełni on służbę, przesyłając w tym celu nakaz. O wykonanie aresztu w stosunku do dłużnika będącego żołnierzem zawodowym wyznaczonym na stanowisko służbowe w Służbie Kontrwywiadu Wojskowego albo Służbie Wywiadu Wojskowego albo będącego funkcjonariuszem Służby Kontrwywiadu Wojskowego albo Służby Wywiadu Wojskowego sąd zwraca się odpowiednio do Szefa Służby Kontr-

wywiadu Wojskowego albo Szefa Służby Wywiadu Wojskowego, przesyłając w tym celu nakaz.

Względy humanitarne przesądzą o tym, że w stosunku do osób, których zdrowie może być narażone na niebezpieczeństwo, aresztu nie wykonuje się aż do ich wyzdrowienia (art. 1058 § 1 KPC), zaś z ważnej przyczyny sąd może zwolnić dłużnika z aresztu na czas nie dłuższy niż tydzień (art. 1059 KPC).

Literatura:

M. Jaroch-Wąsowska, P. Klecha, Wyjawienie majątku – problematyka aresztu dłużnika, NC 2010, Nr 12;

Z. Merchel, Wykonanie aresztu orzeczonego w postępowaniu egzekucyjnym na wypadek nieściągnięcia grzywny, PES 1994, Nr 9;

tenże, Wykonanie aresztu orzeczonego w postępowaniu egzekucyjnym, NC 2009, Nr 12.

ASESOR KOMORNICZY

Etapem na drodze do osiągnięcia stanowiska komornika sądowego (→ KOMORNIK SĄDOWY) jest w wielu przypadkach odbycie asesury komorniczej, która służy przygotowaniu do wykonywania zawodu komornika. Zgodnie z art. 11 ust. 1 pkt 10 KomSądU warunkiem powołania na komornika sądowego jest bowiem praca w charakterze asesora przez co najmniej 2 lata, przy czym wniosek o powołanie na stanowisko komornika można złożyć w terminie 5 lat od odbycia asesury komorniczej. Od spełnienia tego wymagania zwolnione są osoby, które uzyskały tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych; po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych przez okres co najmniej 4 lat, w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o powołanie na stanowisko komornika, były zatrudnione na podstawie umowy o pracę na stanowiskach związanych ze stosowaniem lub tworzeniem prawa; zajmowały stanowisko sędziego lub prokuratora; zajmowały stanowisko asesora sądowego przez okres co najmniej 2 lat; zajmowały stanowisko referendarza sądowego przez okres co najmniej 2 lat; wykonywały zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza przez okres co najmniej 2 lat; zajmowały stanowisko radcy Prokuraturii Generalnej RP przez okres co najmniej 2 lat.

Na stanowisko asesora może zostać powołana osoba, która złożyła wniosek o powołanie na stanowisko asesora oraz posiada obywatelstwo polskie; ma pełną zdolność do czynności prawnych; jest nieskazitelnego charakteru; nie była karana za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe; nie jest podejrzana o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe; ukończyła wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskała tytuł magistra prawa lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej. Dodatkowo kandydat na asesora komorniczego powinien spełniać alternatywnie jedną z wymienionych grup warunków: 1) odbycie aplikacji komorniczej i uzyskanie pozytywnego wyniku egzaminu komorniczego lub 2) uzyskanie pozytywnego wyniku egzaminu komorniczego oraz – w okresie nie dłuższym

niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego przez okres co najmniej 3 lat – wykonywanie obowiązków aplikanta sądowego i aplikanta prokuratorskiego lub zatrudnienie na stanowisku asystenta prokuratora, starszego asystenta prokuratora, asystenta sędziego, starszego asystenta sędziego lub zatrudnienie w Sądzie Najwyższym, Naczelnym Sądzie Administracyjnym, Trybunale Konstytucyjnym lub międzynarodowym organie sądowym, w szczególności Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub Europejskim Trybunale Praw Człowieka, i wykonywanie zadań odpowiadających czynnościom asystenta sędziego; 3) uzyskanie pozytywnego wyniku egzaminu komorniczego oraz – po ukończeniu wyższych studiów prawnych przez okres co najmniej 3 lat, w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego – wykonywanie, na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego w kancelarii adwokackiej, zespole adwokackim, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej lub komandytowo-akcyjnej, o której mowa w art. 4a ust. 1 ustawy z 26.5.1982 r. – Prawo o adwokaturze, lub kancelarii radcy prawnego, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej lub komandytowo-akcyjnej, o której mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z 6.7.1982 r. o radcach prawnych; 4) uzyskanie pozytywnego wyniku egzaminu komorniczego oraz – po ukończeniu wyższych studiów prawnych przez okres co najmniej 3 lat, w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego – wykonywanie, na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związanych z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej; 5) uzyskanie pozytywnego wyniku egzaminu komorniczego przez osobę, która w ciągu 5 lat od odbycia asesury komorniczej nie złożyła wniosku o powołanie na stanowisko komornika; 6) ukończenie aplikacji sędziowskiej, prokuratorskiej, adwokackiej, radcowskiej lub notarialnej i zdanie egzaminu sędziowskiego, prokuratorskiego, adwokackiego, radcowskiego lub notarialnego; 7) pozostawanie w zatrudnieniu na stanowisku referendarza sądowego.

Wniosek o powołanie na stanowisko asesora składa się do prezesa właściwego sądu apelacyjnego, przy czym powinien on zostać złożony w terminie 5 lat od dnia doręczenia kandydatowi na asesora uchwały o wyniku egzaminu komorniczego. Wymóg dochowania tego terminu nie dotyczy osób, których kwalifikacje równoważne są złożeniu egzaminu komorniczego. Asesora powołuje, w określonej kancelarii, w drodze decyzji, prezes właściwego sądu apelacyjnego, po zasięgnięciu o kandydacie na asesora informacji z Krajowego Rejestru Karnego oraz opinii rady właściwej izby komorniczej.

Asesura komornicza trwa nie dłużej niż 6 lat od dnia pierwszego powołania na stanowisko asesora. W trakcie asesury asesor pozostaje w stosunku zatrudnienia ze wskazanym komornikiem. Wymienione w art. 138 KomSądU kom-

potencje asesora komorniczego mają pozwolić mu na przygotowanie się do wykonywania zawodu komornika sądowego. W ramach asesury komorniczej asesor, na zlecenie komornika, może zatem: 1) dokonywać analizy akt sprawy we wskazanym przez komornika zakresie; 2) kontrolować stan spraw zawieszonych lub oczekujących na podjęcie czynności przez komornika; 3) kontrolować stan spraw, w których komornik jest obowiązany prowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika; 4) przeprowadzać egzekucję w sprawach o świadczenie pieniężne lub zabezpieczenie roszczenia pieniężnego – jeżeli w dniu zlecenia wartość egzekwowanego lub podlegającego zabezpieczeniu roszczenia nie przekracza kwoty 100 000 zł, z wyłączeniem egzekucji z nieruchomości; 5) w obecności i za zgodą komornika uczestniczyć w czynnościach odbywających się poza kancelarią, w tym również podejmowanych w toku egzekucji świadczeń niepieniężnych.

Z uwagi na szkoleniowy charakter asesury w ramach przeprowadzania egzekucji w sprawach o świadczenie pieniężne lub zabezpieczenie roszczenia pieniężnego, asesorowi nie wolno: 1) dokonywać sprzedaży ruchomości, z wyjątkiem licytacji elektronicznej; 2) wydawać lub wykonywać orzeczeń o zastosowaniu środków przymusu; 3) sporządzać planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, o ile suma ta przekracza kwotę 25 000 zł; 4) wydawać decyzji i podpisywać dokumentów dotyczących depozytu; 5) dokonywać czynności odbywających się poza kancelarią; 6) wydawać postanowień kończących postępowanie oraz w przedmiocie opłat egzekucyjnych; 7) dokonywać czynności związanych z nadaniem biegu skardze na czynność komornika, o których mowa w art. 767 § 5 KPC, oraz w sprawach, w których przepisy o skardze na czynność komornika stosuje się odpowiednio.

Komornik może również udzielić asesorowi pisemnego upoważnienia w konkretnej sprawie do samodzielnego ustalenia, czy dłużnik faktycznie zamieszkuje lub prowadzi działalność pod wskazanym adresem albo czy we wskazanym miejscu znajduje się majątek dłużnika, do wysłuchania dłużnika, żądania od dłużnika złożenia wykazu majątku oraz żądania wyjaśnień i informacji w trybie art. 761 KPC, do zajęcia ruchomości (z zastrzeżeniem, że asesorowi nie wolno odebrać dozoru nad zajęтыми ruchomościami, a oznaczenia wartości zajętych ruchomości dokonuje komornik) – przy czym wymienione czynności nie mogą się wiązać z zastosowaniem środków przymusu oraz działaniami, o których mowa w art. 814 § 1 KPC. Komornik może zlecić asesorowi ponadto wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu spadku lub sporządzanie spisu inwentarza; na zlecenie sądu albo wniosek powoda zobowiązanego przez sąd na podstawie art. 139¹ § 1 KPC – doręczanie bezpośrednio adresatowi zawiadomień sądowych, pism procesowych oraz innych dokumentów sądowych za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, albo stwierdzanie, że adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje; podejmowanie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata; sporządzanie protokołu stanu faktycznego; na wniosek organizatora licytacji – sprawowanie urzędowego nadzoru nad

dobrowolnymi publicznymi licytacjami, z przybicciem najniższej lub najwyższej oferty. Po 2-letnim okresie pracy asesor może zastępować komornika w czasie jego nieobecności (art. 43–44 KomSądU).

Zlecenia dokonywania czynności wystawiane są na piśmie i stosownie do okoliczności powinny zawierać sygnaturę sprawy, której zlecenie dotyczy, lub określać zakres czynności, do których asesor został upoważniony. Komornik w każdym stanie sprawy ma obowiązek badania prawidłowości czynności podjętych przez asesora oraz, w przypadku stwierdzenia uchybień, podejmowania niezbędnych czynności – w zakresie przewidzianym przepisami prawa – mających na celu uchylenie lub zmianę wadliwie dokonanych czynności.

W przepisach KomSądU szczegółowo określono przesłanki zawieszenia asesora w czynnościach (art. 142–143), odwołania asesora z zajmowanego stanowiska (art. 144–145), wygaśnięcia z mocy prawa powołania na stanowisko asesora (art. 146), rezygnacji asesora (art. 147).

Literatura:

K. Flaga-Gieruszyńska, Właściwość funkcyjna asesora i aplikanta komorniczego, [w:] A. Marciniak (red.), Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych, Sopot 2018.

BIEGŁY SĄDOWY

→ DOWODY W POSTĘPOWANIU ZABEZPIECZAJĄCYM I EGZEKUCYJNYM

CZYNNOŚCI EGZEKUCYJNE

Tradycyjnie w toku postępowania egzekucyjnego dokonywane są czynności procesowe *sensu stricto* (zwykle czynności procesowe) i czynności egzekucyjne.

Czynności procesowe *sensu stricto* są czynnościami organów procesowych i uczestników postępowania egzekucyjnego, które nie różnią się od czynności procesowych podejmowanych w procesie. Przykładami takich czynności są złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji, wniesienie skargi na czynności komornika, złożenie zażalenia na postanowienie sądu itd. Odnotowania wymaga jedynie, że wnioski i oświadczenia stron w postępowaniu egzekucyjnym mogą być składane na piśmie lub ustnie, ewentualnie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (art. 760 § 1 KPC). Wybór formy pisemnej oznacza potrzebę dostosowania się do przepisów o pismach procesowych (art. 126 § 1 KPC), zaś ustnie złożone wnioski i oświadczenia muszą zostać wpisane do protokołu (sądu lub komornika).

Natomiast czynności egzekucyjne stanowią element charakterystyczny i wyróżniający dla postępowania egzekucyjnego, jako podtyp czynności procesowych. **Czynności egzekucyjne** podejmowane są przez organy egzekucyjne

w celu przeprowadzenia egzekucji. Czynności egzekucyjne sądu mają formę postanowień (art. 766 KPC). Natomiast czynności komornika dzielą się na: 1) **czynności orzecznicze**, podejmowane w formie orzeczenia, np. postanowienie o kosztach egzekucji, zawieszenie postępowania, umorzenie postępowania, ukaranie grzywną, stwierdzenie ukończenia postępowania egzekucyjnego w inny sposób niż przez umorzenie, udzielenie przybicia w egzekucji z ruchomości itd.; 2) **czynności wykonawcze**, często o charakterze manualnym, zmierzające do realizacji celu postępowania, np. zajęcie ruchomości, odebranie rzeczy dłużnikowi i wydanie jej wierzycielowi, przeszukanie osoby lub pomieszczenia itd.

Komornik podejmuje ponadto czynności o charakterze przygotowawczym (pomocniczym) dla czynności egzekucyjnych, co przejawia się zwłaszcza w poszukiwaniu informacji o dłużniku i składnikach jego majątku (art. 762, 1086 KPC).

Sąd rejonowy dokonuje czynności w swojej siedzibie, natomiast komornik może – stosownie do okoliczności dokonywać czynności egzekucyjnych w swojej kancelarii albo w miejscu, w którym zostanie dłużnika i składniki jego majątku. Jednakże w obrębie budynków wojskowych i zajmowanych przez Policję, Straż Graniczną, Służbę Ochrony Państwa, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Centralne Biuro Antykorupcyjne lub Straż Marszałkowską oraz na okrętach wojennych można dokonywać czynności egzekucyjnych tylko po uprzednim zawiadomieniu odpowiednio właściwego komendanta lub kierownika jednostki i w asyście wyznaczonego organu wojskowego, organu Policji lub przedstawiciela Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Ochrony Państwa, Centralnego Biura Antykorupcyjnego lub Straży Marszałkowskiej (art. 811 § 1 KPC).

Czynności egzekucyjne sądu dokonywane są w godzinach urzędowania sądu. Natomiast komornik może wykonywać czynności poza kancelarią komorniczą w dni robocze, w godzinach od 7 do 21. Na wykonanie czynności w dni ustawowo wolne od pracy lub w godzinach nocnych jest wymagana zgoda prezesa właściwego sądu rejonowego. Dni wolne od pracy ustala ustawa z 18.1.1951 r. o dniach wolnych od pracy (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1920). Czynności komornika rozpoczęte przed godziną 21 mogą być prowadzone w dalszym ciągu bez zgody prezesa właściwego sądu rejonowego, jeżeli ich przerwanie może znacznie utrudnić egzekucję, chyba że prowadzone są w niebędącym miejscu prowadzenia działalności gospodarczej miejscu zamieszkania dłużnika (art. 810 KPC).

Komornik ma obowiązek **zawiadomić stronę** (i uczestnika postępowania, którego dotyczy czynność komornika) o każdej dokonanej czynności, o której terminie nie była zawiadomiona i przy której nie była obecna, i na jej żądanie udziela wyjaśnień o stanie sprawy (art. 763 KPC). Dodatkowo od 1.1.2019 r. komornik poucza strony i uczestników postępowania występujących w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii

Generalnej RP o sposobie i terminie zaskarżenia czynności. Jeżeli osoby te nie są obecne, pouczenie następuje wraz z zawiadomieniem o dokonaniu czynności.

Komornik stwierdza każdą czynność egzekucyjną **protokołem**, który powinien zawierać: 1) oznaczenie miejsca i czasu czynności; 2) imiona i nazwiska stron oraz innych osób uczestniczących w czynności; 3) sprawozdanie z przebiegu czynności; 4) wnioski i oświadczenia obecnych; 5) wzmiankę o odczytaniu protokołu; 6) podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu; 7) podpis komornika (art. 809 KPC). Natomiast art. 809¹ KPC nakazuje utrwalanie za pomocą **urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk** przebiegu następujących czynności egzekucyjnych dokonywanych przez komornika poza kancelarią: 1) z udziałem dłużnika zmierzające do ustalenia jego stanu majątkowego; 2) zajęcie ruchomości; 3) wykonanie postanowienia o oddaniu ruchomości pod dozór innej osobie niż dłużnik; 4) licytacja ruchomości z wyłączeniem licytacji elektronicznej; 5) licytacja nieruchomości, chyba że jej przebieg jest utrwalany w sposób określony w art. 972 § 2 KPC; 6) oględziny nieruchomości; 7) wprowadzenie w zarząd nieruchomości w trybie art. 933 KPC; 8) opróżnienie pomieszczeń z osób lub rzeczy; 9) wydanie ruchomości i nieruchomości; 10) wprowadzenie w posiadanie; 11) przymusowe otwarcie pomieszczenia; 12) przeszukanie mieszkania lub pomieszczenia gospodarczego dłużnika. Ponadto komornik zobowiązany jest do utrwalania za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk także innych czynności, gdy wniosek taki złoży co najmniej jedna ze stron postępowania. Komornik uprzedza osoby uczestniczące w czynności o utrwalaniu przebiegu czynności, z tym że zobowiązany jest przerwać utrwalanie przebiegu czynności w miejscu zamieszkania dłużnika lub osoby trzeciej, jeżeli dłużnik lub ta osoba sprzeciwiają się temu. Zapis obrazu i dźwięku udostępniany jest stronom i uczestnikom postępowania w siedzibie kancelarii komorniczej, z tym że nie wydaje się zainteresowanym zapisu obrazu i dźwięku.

Wierzyciel i dłużnik mogą być obecni przy czynnościach egzekucyjnych. Na żądanie stron albo według uznania komornika mogą być obecni także świadkowie w liczbie nie większej niż po 2 z każdej strony. Świadcami mogą być osoby trzecie, jak też członkowie rodziny i domownicy dłużnika. Od udziału świadków należy odstąpić, gdy zachodzi obawa, że wskutek straty czasu na przywołanie świadków egzekucja będzie udaremniona. Co więcej, komornik powinien przywołać jednego lub 2 świadków, jeżeli dłużnik nie jest obecny lub komornik go wydalili, chyba że zachodzi obawa, iż wskutek straty czasu na przywołanie świadków egzekucja będzie udaremniona (art. 812 KPC).

Literatura:

S. Cieślak, Skutki procesowe niezachowania wymagań prawnych czynności egzekucyjnych komornika sądowego, PS 2003, Nr 11–12;
S. Dalka, Warunki zapewnienia prawidłowości czynności egzekucyjnych komornika sądowego, [w:] K. Lubiński (red.), Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, Sopot 2000;

CZYNNOŚCI PROCESOWE

A. Józefowicz, Czynności procesowe organu egzekucyjnego przed wszczęciem egzekucji, NP 1963, Nr 10;

K. Knoppek, Świadkowie czynności egzekucyjnych, RPEiS 1991, Nr 1;

K. Lubiński, O problemie dopuszczalności dokonywania czynności sądowego postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych na nośnikach danych albo za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, Pal. 2009, Nr 9–10;

A. Marciniak, W kwestii sposobu udzielania pomocy komornikowi sądowemu przez organy Policji przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, NC 2013, Nr 3;

H. Mądrzak, Czynności egzekucyjne (analiza pojęcia), PES 1994, Nr 8;

S. Rosmarin, Wadliwe czynności egzekucyjne, PPC 1935, Nr 13–22;

J. Studzińska, Dopuszczalność dokonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym w formie elektronicznej. Uwagi *de lege lata* i *de lege ferenda*, [w:] A. Marciniak (red.), Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce, Sopot 2015;

Z. Świeboda, Pojęcie i rodzaje czynności egzekucyjnych sądu, Pal. 1976, Nr 10.

CZYNNOŚCI PROCESOWE

→ CZYNNOŚCI EGZEKUCYJNE

DALSZE TYTUŁY WYKONAWCZE

→ KLAUZULA WYKONALNOŚCI

DŁUŻNIK

→ STRONY POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO

DOKUMENT

→ DOWODY W POSTĘPOWANIU ZABEZPIECZAJĄCYM I EGZEKUCYJNYM

DOPUSZCZALNOŚĆ DROGI EGZEKUCJI SĄDOWEJ

Dopuszczalność drogi egzekucji sądowej stanowi odpowiednik pojęcia dopuszczalności drogi sądowej szeroko analizowany na gruncie postępowania rozpoznawczego. Sama dopuszczalność drogi sądowej stanowi kluczową przesłankę postępowania cywilnego, ponieważ określa dopuszczalność załatwienia danej sprawy przez sąd powszechny. Tradycyjnie przyjmuje się, że rozpatrzeniu przez sąd powszechny podlega sprawa, która ma cywilny charakter (w znaczeniu materialnym lub formalnym). Sprawami cywilnymi w znaczeniu materialnym są sprawy wynikające ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego

i opiekuńczego oraz prawa pracy, sprawami cywilnymi w znaczeniu formalnym są te, którym przymiot taki nadała ustawa (art. 1 KPC). Niedopuszczalność drogi sądowej uniemożliwia rozpoznanie sprawy przez sąd, uzasadniając odrzucenie pozwu lub wniosku w postępowaniu nieprocesowym, ewentualnie umorzenie postępowania (jeżeli niedopuszczalność drogi sądowej ma charakter następczy, a zatem zaistniała dopiero w toku postępowania). Niedopuszczalność drogi sądowej sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie postępowania (art. 202 KPC), a postępowanie toczące się pomimo tej przeszkody dotknięte jest nieważnością.

Uwzględniając unormowania postępowania egzekucyjnego, niedopuszczalność drogi egzekucji sądowej należy ujmować jako wycinek zagadnienia niedopuszczalności drogi sądowej. Zachodzi ona wówczas, gdy przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego nie należy do sądowych organów egzekucyjnych (sąd rejonowy lub komornik), lecz do innych organów, np. administracyjnych organów egzekucyjnych. Podkreślenia wymaga, że niedopuszczalność drogi sądowej w postępowaniu rozpoznawczym nie zawsze oznacza niedopuszczalność drogi egzekucji sądowej, ponieważ niekiedy przepisy dopuszczają drogę egzekucji sądowej dla wykonania obowiązku stwierdzonego tytułem administracyjnym, np. ściągnięcie składek na ubezpieczenie społeczne może nastąpić w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji lub egzekucji sądowej.

Dodatkowo sądowe postępowanie egzekucyjne może się toczyć na potrzeby egzekucji należności o charakterze administracyjnym w przypadku zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej. Wówczas – w razie wyznaczenia do łącznego prowadzenia egzekucji organu sądowego – może on prowadzić egzekucję w zakresie, w którym właściwa jest droga egzekucji administracyjnej. Podobnie, pomimo generalnej dopuszczalności drogi egzekucji sądowej, może dojść do jej wyłączenia w przypadku zbiegu egzekucji sądowej z administracyjną, gdy do łącznego prowadzenia postępowań egzekucyjnych wyznaczony zostanie administracyjny organ egzekucyjny.

Załatwienie sprawy egzekucyjnej polega na przymusowej realizacji praw i obowiązków stron wynikających ze stosunków cechujących się równością podmiotów (zatem stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy), a także z innych stosunków, jeżeli przepis szczególny tak stanowi, przez sądowe organy egzekucyjne – sąd rejonowy i komornika sądowego. Skutkiem natomiast niedopuszczalności drogi egzekucji sądowej jest na etapie postępowania o nadanie klauzuli wykonalności – odmowa jej nadania, natomiast na etapie właściwego postępowania egzekucyjnego – jego umorzenie (art. 824 § 1 pkt 1 i 2 KPC).

Literatura:

J. Janowski, *Dopuszczalność drogi egzekucji sądowej*, PPE 2015, Nr 2;
Z. Resich, *Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych*, Warszawa 1962;

Z. Szczurek, Stosowanie zasad naczelnych postępowania cywilnego w sądowym postępowaniu egzekucyjnym, PPE 2008, Nr 1–2;

R. Więckowski, Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach cywilnych, Kraków 1991.

DOWODY W POSTĘPOWANIU ZABEZPIECZAJĄCYM I EGZEKUCYJNYM

Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne ma zasadniczo inne zadania niż postępowanie rozpoznawcze, w którym nacisk położony jest na prawidłowe ustalenie faktów i zastosowanie prawa materialnego, służące wydaniu rozstrzygnięcia merytorycznego w sprawie. Z tego powodu znaczenie dowodów w postępowaniu rozpoznawczym jest istotnie większe niż w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym. Mimo to w niektórych przypadkach zarówno sąd, jak i komornik stają wobec konieczności poczynienia ustaleń faktycznych warunkujących dalszy bieg postępowania, w tym rozstrzygnięcie co do zabezpieczenia czy podjęcia dalszych czynności egzekucyjnych.

Kodeks postępowania cywilnego zalicza do dowodów: 1) dowód z dokumentu; 2) dowód z zeznań świadków; 3) dowód z opinii biegłego; 4) dowód z oględzin; 5) dowód z przesłuchania stron; 6) inne środki dowodowe. Wszystkie te środki mogą być zastosowane również w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym.

W postępowaniu zabezpieczającym szczególne znaczenie przypisać należy uprawdopodobnieniu (→ UPRAWDODOPODOBNIENIE), ponieważ udzielenie zabezpieczenia wymaga jedynie uprawdopodobnienia roszczenia i interesu prawnego (→ UDZIELENIE ZABEZPIECZENIA). Wymóg uprawdopodobnienia nie wyklucza oczywiście wykazania istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności z wykorzystaniem dowodów, przy czym w praktyce najczęściej wykorzystywana bywa dowód z dokumentów i inne środki dowodowe.

W postępowaniu klauzulowym (→ KLAUZULA WYKONALNOŚCI) dominuje postępowanie dowodowe oparte na dokumentach, przy czym niekiedy ustawodawca wprost wskazuje jako jedyne środki dowodowe dokumenty urzędowe i dokumenty prywatne z podpisem urzędowo poświadczonym (np. art. 786 § 1, art. 788 § 1 KPC) lub też dokumenty urzędowe i prywatne (np. art. 787 KPC).

W postępowaniu egzekucyjnym znaleźć może zastosowanie dowód z oględzin oraz dowód z opinii biegłego. W wypadkach wymagających zasięgnięcia opinii biegłego, organ egzekucyjny zwraca się o wydanie opinii do jednego lub kilku stałych biegłych sądowych. Jeżeli wśród stałych biegłych sądowych nie ma biegłego wymaganej specjalności, komornik zwróci się do sądu o wyznaczenie biegłego i odebranie od niego przyrzeczenia (art. 813 KPC). Komornik ma obowiązek zasięgnięcia opinii biegłego, np. w celu oszacowania ruchomości (art. 853 § 2 KPC), oszacowania zajętych przedmiotów o wartości historycznej lub artystycznej (art. 866² KPC), oszacowania nieruchomości (art. 948 KPC).

Literatura:

- I. Adrych*, Wpływ domniemań na rozkład ciężaru dowodu w postępowaniu cywilnym, GSP 2011, t. 26;
- Ł. Błaszczak, K. Markiewicz* (red.), Dowody i postępowanie dowodowe w sprawach cywilnych. Komentarz praktyczny z orzecnictwem. Wzory czynności sądowych i pism procesowych, Warszawa 2015;
- B. Kaczmarek-Templin*, Dowód z dokumentu elektronicznego w procesie cywilnym, Warszawa 2012;
- I. Gil, P. Gil*, Dowodzenie w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2019;
- J. Lipińska*, Biegły w postępowaniu egzekucyjnym (część druga). Zagadnienia szczegółowe, PPE 2018, Nr 1;
- J. Misztal-Konecka*, Billingi i nagrania rozmów jako dowody w postępowaniu cywilnym, [w:] *J. Misztal-Konecka, G. Tylec* (red.), Ewolucja prawa polskiego pod wpływem technologii informatycznych. Elektroniczne aspekty wymiaru sprawiedliwości, Lublin 2012;
- M. Rusiński*, Dowód z dokumentu elektronicznego i wydruku w procesie cywilnym w świetle znowelizowanych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, PS 2017, Nr 2;
- M. Rybarczyk*, Biegły w postępowaniu cywilnym. Opinia. Odpowiedzialność. Wynagrodzenie, Warszawa 2001;
- J. Wójcikiewicz*, Dowód naukowy w procesie cywilnym, Kraków 2000.

EGZEKUCJA

Pojęcia egzekucja i postępowanie egzekucyjne (→ POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE) nie zawsze są używane z niezbędną precyzją, również przez ustawodawcę. Egzekucja, według tradycyjnej definicji sformułowanej przez *E. Wengera*, to zastosowanie przez powołane państwowe organy egzekucyjne środków przymusu przewidzianych prawem, w celu spełnienia świadczeń przysługujących wierzycielowi od dłużnika, a ustalonych w tytule egzekucyjnym.

Prawidłowo skonstruowane postępowanie egzekucyjne wraz z toczącą się w jego ramach egzekucją stanowią niezbędny element realizacji prawa do sądu, ponieważ czynią wydane orzeczenie nie tylko deklaracją sprawiedliwości, ale także prowadzą do jej urzeczywistnienia, również wbrew woli osoby zobowiązanej do wykonania orzeczenia. Stosowany w postępowaniu egzekucyjnym przymus (→ PRZYMUS W POSTĘPOWANIU EGZEKUCYJNYM) dotyczy wartości chronionych konstytucyjnie – własności, nietykalności osobistej, nienaruszalności mieszkania, wolności działalności gospodarczej, stąd też może być stosowany wyłącznie w granicach przepisanych prawem, w trybie przez prawo określonym i wyłącznie przez podmioty upoważnione przez prawo. Prawo stosowania przymusu przynależy bowiem jedynie władzy państwowej.

Celem egzekucji jest przymusowe wykonanie określonego świadczenia, przy czym KPC wyróżnia w tym zakresie świadczenia polegające na zapłacie określonej sumy pieniężnej (art. 844–1022⁴ KPC; → EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ PIENIĘŻNYCH) oraz inne świadczenia (→ EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ NIEPIENIĘŻNYCH): wydanie rzeczy (art. 1041–1046 KPC; → EGZEKUCJA WYDANIA NIERUCHOMOŚCI LUB STATKU ALBO OPRÓŻNIENIA POMIESZCZENIA,